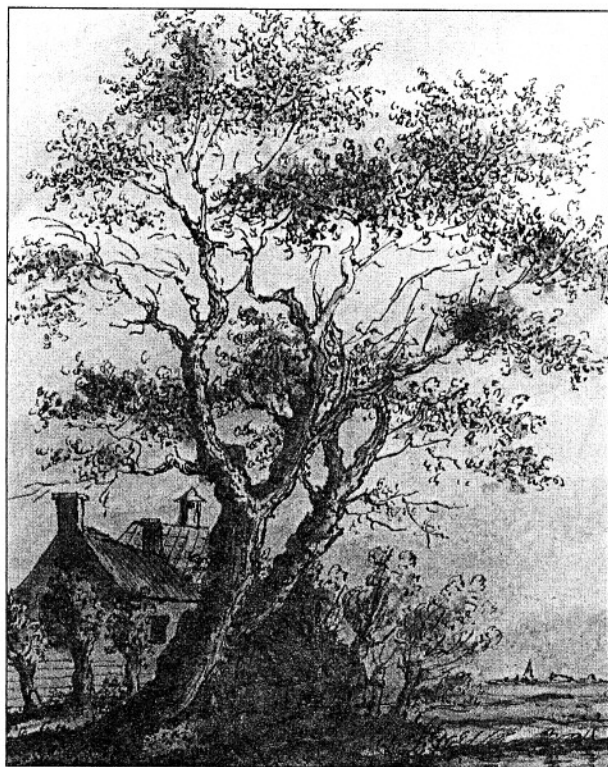

Inventaris van de dessertkast (1779)

*Een grote porseleinen visschotel,
twee porseleinen slabakken,
twintig schotels,
zesendertig borden,
elf soepborden,
zevenenveertig dessertschaaltjes,
zes kleine dessertschaaltjes,
vier geribde schaaltes,
een witte soepterrine,
een roomkleurige theeketel,
een roomkleurige koffiekkan,
een zwarte koffiekkan,
twee kommetjes, waarvan één met deksel,
twee roomschotels,
twee olie- en azijnstelletjes,
twee lampetkannen met schotels (Delfts),
acht stoven,
een kleine stoof,
vier metalen kandelaars met hoedjes,
een mahoniehouten theeblad, waarop twee porseleinen kommen,
vijf grote koppen en schotels, zes schoteltjes en vijf kopjes,
een beschilderde roomkleurige trekpote,
melkkan en suikerpotje,
een ingelegd theekistje met busjes,
een blikje met thee,
een tinnen tabaksdoos.*

“Buitengemeen groten IJpenboom gestaan hebbende aan de vaart de Karstange, nabij de hofstede Sion, even buiten Delft en aldaar afgetekend in het jaar 1769, door I. v. H.” (Isaäk van Haastert, 1753-1834).

Willem van Hogendorp was in 1760 gehuwd met Carolina Wilhelmina van Haren, dochter van Onno Zwier van Haren, gedeputeerde van Friesland in de Staten-Generaal en een verdienstelijk dichter. Acht jaar later werd hij lid van de Gecommitteerde Raden van Holland en verhuisde hij daardoor van Rotterdam naar een ruime woning aan het Noordeinde te 's-Gravenhage. Omdat Willem van Hogendorp op een veel te grote voet leefde, maakte hij veel schulden die door speculaties niet konden worden aangezuiverd. Dankzij steun van de stad-

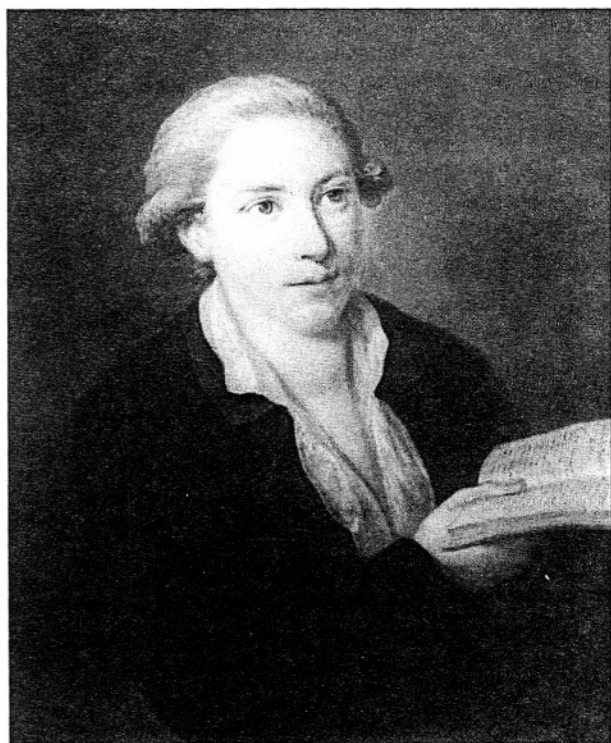
houderlijke familie, waarmee het echtpaar Van Hogendorp goede relaties onderhield, kon Willem een lucratieve functie bemachtigen bij de Verenigde Oostindische Compagnie. Hoewel hij niets van Indische zaken afwist, werd hij in 1774 resident van Rembang aan de noordkust van Midden-Java. Men berekende dat hij in dit ambt tien jaar nodig had om er financieel weer bovenop te komen. Later werd hij eerste administrateur van de etablissementen van de Oostindische Compagnie op het eiland Onrust bij Batavia. Hier vandaan on-

derhield hij een geregelde briefwisseling met zijn vrouw in Holland. In 1779 schreef hij haar: *"Ik kan u voor God betuigen, dat ik alles op het zuinigste overleg: ik draag geen fraaije klederen, doe geen onkosten in mijn huis, eet meestal alle middagen op Batavia alleen met eenen van Dam, die naast mij woont..."*.

Op 7 april 1783 kon hij Sion met alles wat erbij hoorde voor f 100.000,- overnemen. Willem van Hogendorp heeft zich niet zelf over dit bezit kunnen verheugen, want het schip waarmee hij in 1784 van Batavia naar huis zeilde, is met man en muis vergaan. Carolina bleef met zes kinderen achter, waarvan Dirk en Gijsbert Karel later de bekendste Van Hogendorpen zouden worden. In de Franse tijd waren deze broers politiek gezien elkaars tegenpool. Dirk maakte een schitterende militaire carrière in het Franse leger: hij was onder meer luitenant-generaal en Aide de Camp van Napoleon. Gijsbert Karel was lid van het Driemanschap dat de terugkeer van de Prins van Oranje voorbereidde. Tijdens de Franse bezetting ontwierp hij een grondwet, waarin hij Oranje als soevereine vorst aan het hoofd van Nederland stelde.

In het Algemeen Rijksarchief te 's-Gravenhage bevindt zich een uitgebreide correspondentie van de gezinsleden van Willem van Hogendorp. Hierdoor krijgt men een goed beeld van het leven van een voorname familie aan het eind van de achttiende eeuw. Naast allerlei persoonlijke berichten treffen we in deze brieven ook vele bijzonderheden aan over het verblijf op Sion. Gijsbert Karel schreef op 20 juli 1784 aan zijn broer Frits onder andere: *"Alle morgen baade ik. Wij wandelen, springen in het touwtje, lachen en zijn vernoegd. Wij gaan te bed en staan op naar geregelde uren. Kunsten en wetenschappen oeffenen wij..."*

De buitenplaats wordt in allerlei toonaarden bezongen. Dirk van Hogendorp noemt Sion in zijn *"Mémoires..."* zelfs één van de "mooiste buitens van Holland." Toen hij in 1817 - door zijn Franse avontuur - als banneling in Brazilië aankwam, stichtte hij daar het landgoed *"Nieuw Sion"*, dat in veel opzichten herinnerde aan het bezit van zijn moeder. Dirk en Gijsbert Karel logeerden vanwege hun studie en reizen slechts korte perioden op

Portret van Gijsbert Karel van Hogendorp (1762-1834), door J.C. Frisch, 1780. Dit schilderij was een geschenk voor zijn moeder. Buiten haar weten had Gijsbert Karel Grieks geleerd. In zijn rechterhand houdt hij het derde boek van de Kyroe paideia van Xenophon.

Sion, maar hun zusters Anna en Geertruida (Antje en Truitje) vertoefden er maanden achtereen. Het verblijf op de buitenplaats werd regelmatig afgewisseld door uitstapjes naar Delft en Rotterdam, waar ze onder andere de kermis bezochten.

In de zomer van 1783 was er veel bezoek geweest, zodat de familie met verlangen uitzag naar de stilte en de eenzaamheid van de herfst. *"Wij lezen plezierige boeken met moeder, en niets is ons aangenamer al hare zorgen*

en omgang nu ten volle te genieten”, schreef Anna in het najaar van 1783. Zij en haar zus Geertruida waren geziene gasten op de danspartijen van stadhouder Willem V, waarvan ze in hun brieven soms uitgebreid verslag deden. In februari 1784 schreef de zestienjarige Geertruida: “Gisteren zijn wij weer naar het bal geweest aan het Hof; van den ochtend om zes ure waren wij pas te bed, en om tien ure stond ik weer op, uit mijzelve wakker wordende; maar nu is het één uur en Antje slaapt nog. Verbeeld u, dat ik al de dansen gedanst heb, zoowel colonnes als quarrés; en ik heb zeer veel plezier gehad. Maar wijl er zoo veel paren waren, had men twee files geschikt, en ik was altijd in mijn schik, als ik in de colonne van de Prinses (Wilhelmina van Pruisen, de echtgenote van stadhouder Willem V) was. Ge raadt wel niet waarom! Omdat zij mij, als ik met haar figureerde, zoo bijzonder vriendelijk aankeek, hetgeen mij zoo aangenaam was, dat ik haar had willen omhelzen. Wat danst ze beter dan haar dochter! Daar is geen gelijk, vind ik.”

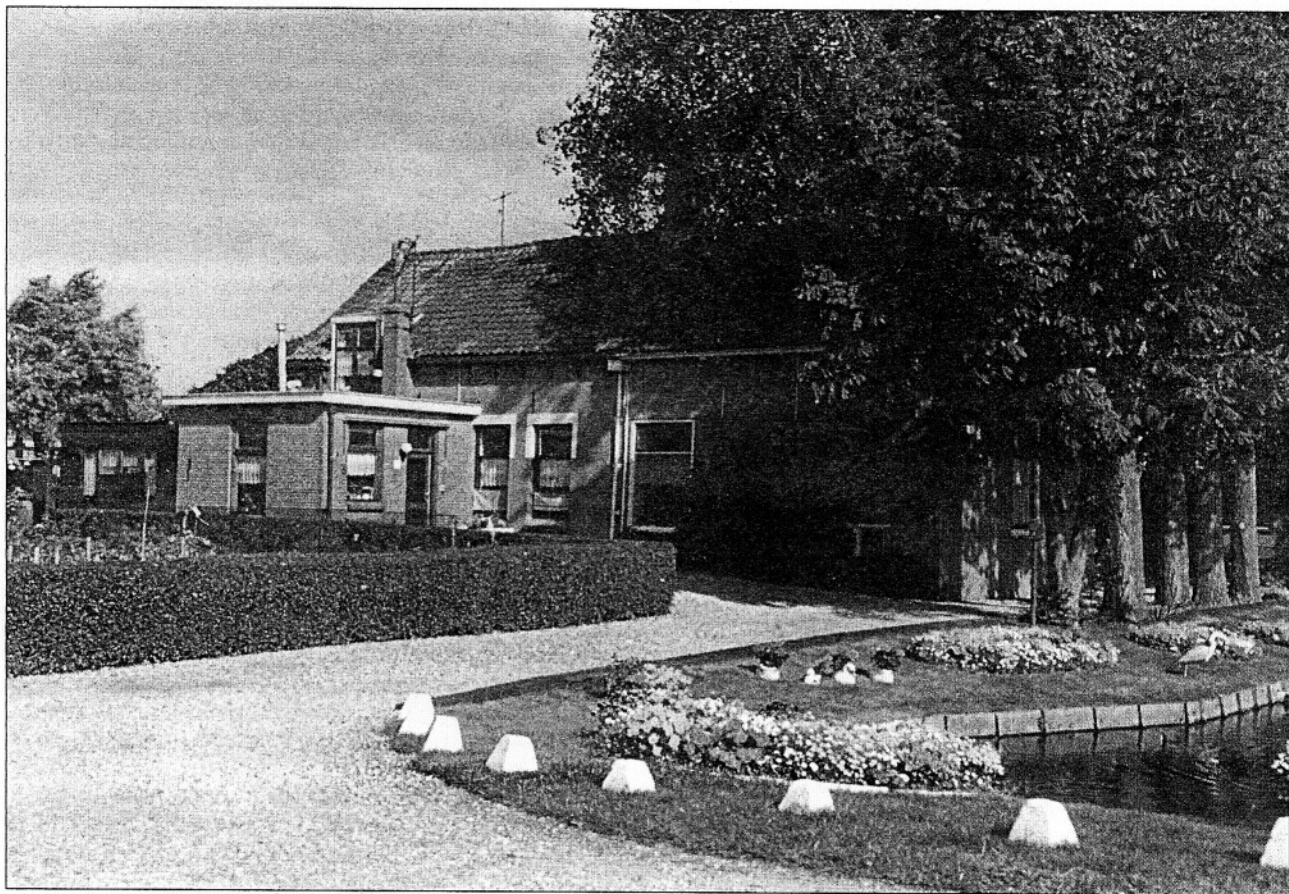
Na de dood van Willem van Hogendorp werd de band met het Oranjehuis nog meer versterkt. Prinses Wilhelmina van Pruisen koesterde een grote genegenheid voor Carolina van Haren. Gijsbert Karel, die mede door deze vriendschap later een briljante politieke carrière zou maken, werd de raadgever van zijn zusters. Hij wees hun de weg in vakken die vooral in die tijd voor jonge dames wat hoog en dor werden geacht. Ze bestudeerden meetkunde en trigonometrie; ze beoefenden Duits, Engels en Latijn en lazen verschillende Griekse schrijvers. Als Gijsbert Karel in het buitenland was, ging het onderwijs per brief verder. De jonge Anna valt op door haar heldere verstand en het goed doorzien van wat er om haar heen gebeurde. Als 18-jarige schreef zij op 6 oktober 1784 vanuit Sion onder meer het volgende aan haar broer Gijsbert Karel: *“Goed oordeel en zagtmoedig karakter zijn geloov ik de hoofdtrekken die een vrouw moet uitteekenen, en zij moet haar verstand en geest slegs zo veel vercierien als noodig is om die beide hoedanigheden aan te kweeken, of om beter te zeggen zo veel als tot letsel van het karakter zou kunnen strekken. Ik heb wel eens hooren zeggen dat de vrouwen niet hoefden te studeeren, zo als men het heet, maar ik vond dat niet goed en zedert mij de Propositie van Euclides van de*

hypothenuse eens bij het naayen van een neusdoek is te pas gekomen, ben ik meer dan tevoren in mijn meening versterkt, dat een vrouw hare plichten beter, ten minste gemakkelijker kan uitvoeren, naar mate dat haar geest onderwezen en opgeheldert is...” Het valt op dat zij met gemak de Nederlandse taal hanteert in een tijd dat men in haar stand uitsluitend Frans schreef en converseerde.

De ondergang van de buitenplaats

Door de komst van vliegende legertjes patriotten verlieten Carolina van Haren en haar beide dochters in augustus 1787 eerst Sion en in september ook 's-Gravenhage om veiligheid te zoeken op het stadhouderlijke hof te Nijmegen, waar het prinselijke gezin al eerder naar toe was gevlucht. Ondanks de onzekere tijd wist Carolina de bezitting Sion nog tot 1800 in de familie te houden. Op 25 januari van dat jaar volgde de verkoop van de buitenplaats aan drie gezamenlijke gegadigden, namelijk Leendert Reeser, notaris te Monster, Gijsmarus Abrahamus Christ, oud-rentmeester van de Nassause Domeinen in het Westland, wonende te 's-Gravenhage, en Huybert Burgersdijk, eveneens uit Monster. De Kitswoning, de Castanjenburg en de Zuidwoning kregen andere eigenaren.

In oktober 1800 begon de versnippering van de buitenplaats Sion. De nieuwe bezitters verkochten achtereenvolgens: het timmermanshuis met de werkschuren en salon, de grote en de kleine moestuin, kavels houtland, stukken weiland, het notenboomtuintje, de wildbaan, het jonge essenbos, het tuinmanshuis met het plein waarop het herenhuis had gestaan, de vijvers, het bouwland en tenslotte in 1815 het koetshuis met de paardenstal, het erf en de beide boomgaarden. Het hierboven genoemde lege plein werd op 28 maart 1804 verkocht. Vóór die datum is dus kennelijk het herenhuis gesloopt. Aan de tijd van de buitenplaats herinneren in Sion momenteel alleen nog de vijvers, de brug over de Spieringswetering, het timmermanshuis (zie hierna) en een deel van het koetshuis, nabij de brug over de Noordhoornsewetering. De recentelijk gerenoveerde Kitswoning is eveneens behouden. Bij elkaar zijn het kleine getuigen van een luisterrijk verleden, dat in de Franse tijd zijn definitieve einde vond.

Het voormalige koetshuis van de buitenplaats Sion met enige latere aanbouwsels. In de muur bevinden zich nog stukken hardsteen en de duimen, waaraan oorspronkelijk de scharnieren van de grote toegangsdeuren draaiden.